

Sámi logut muitalit

Samiske tall forteller

Čielggaduvvon
sámi statistihkka
Kommentert
samisk statistikk

Almmuhus Utgave

15

Sámi
allaskuvla

Sámi logut muitalit 15

Samiske tall forteller 15

Čielggaduvvon sámi statistihkka 2023
Kommentert samisk statistikk 2023

Sámi
allaskuvla

UiT Norges
arktiske universitet

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Čujuhus/adresse: Hånnoluohkká 45, NO-9520 Guovdageaidnu
Telefuvdna: +47 78 44 84 00
postmottak@samas.no
www.samas.no

Raporta/Rapport 1/2023

Namma/Tittel: Samiske tall forteller 15. Kommentert samisk statistikk 2023/Sámi logut mitalit 15. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2023

Olgošgovva ja kapihttalgovat/Omslagsbilde og kapittelbilder (Sammendrag, 1, 2, 3, 4, 6): Árvu AS

Kapihttalgovva 5/Kapittelfoto 5: Svein Disch Mathiesen

Grafalaš hábmen/Grafisk design: Árvu AS

Jorgaleaddjit ja korrekturlohkkit/Oversettere og korrekturlesere: Áiti AS, Inger-marie Oskal, Lars Theodor Kintel
Deaddilan/Trykk: Bjørkmanns, Alta

ISBN 978-82-7367-055-7

© Sámi allaskuvla 2023

Forord

Siden 2008 har det blitt publisert til sammen 14 utgaver i rapportserien *Samiske tall forteller*. Faglig analysegruppe for samisk statistikk har nå gleden av å publisere *Samiske tall forteller 15* som består av seks artikler.

I denne utgaven skriver Kevin Johansen om utviklingstrender av samisk språk i formell utdanning. Artikkelen tar for seg samisk språkopplæring i barnehagen, grunnsopplæringen og i høyere utdanning. Mikkel Berg Nordlie skriver om hva vi kan si om samisk urbanisering og hvor bysamene bor. Kathrine Ivsett Johnsen viser i sin artikkel hvordan dagens reindriftspolitikken er en videreføring av rasjonaliseringspolitikken fra 70-tallet. Tor A. Benjaminsen analyserer i sin artikkel endringer i det dominerende norske narrativet om samisk reindrift de siste årene, og spør om det har vært endringer mot et mer positivt syn på næringen. Svein Disch Mathiesen, Eli R. Skum og Lars Moe beskriver hva som historisk skjedde med kasterte rein i Sovjetunionen og Norge og sammenligner hvordan enkelte typer av rein i reinflokkene ble utelatt i den «moderne» reindriftsstatistikken i Norge. Anders Sønstebo har også i år bidratt med Statistisk sentralbyrås årlige oversiktsartikkel som sammenstillter og kommenterer løpende statistikk for et utvalg samfunnsområder.

Både årets artikler og artiklene fra tidligere utgaver av *Samiske tall forteller* er tilgjengelige på norsk og samisk via www.samisketallforteller.no.

Áiti AS og Inger-marie Oskal har oversatt artiklene fra norsk til nordsamisk. Lars Theodor Kintel har oversatt fra norsk til sørsamisk og fra norsk til lulesamisk.

Guovdageaidnu – Kautokeino, november 2023

Faglig analysegruppe for samisk statistikk

Inger Marie Gaup Eira (leder), Lars Pharo (nestleder), Eva Josefsen, Cato Christensen og Christian Molstad

Innhold

*De samiske sidene begynner på side 104.
Sámegiell siiddut álget siidu 104.
Sámegiellajda 104. biele rájes.
Saemien gielh sæjroste 104.*

Forord	5
Mandat og grunnlag	8
Analysegruppas mandat	9
Faglig analysegruppe for samisk statistikk med sekretariatet	9
Sammendrag og tilrådinger	10
1. Samisk språk i formell utdanning - utviklingstrender	11
2. «Bysamiske kjerneområder» – hva kan vi si om samisk urbanisering og hvor bor bysamene?	11
3. Statlig styring av reindrift i utakt med reindriftskunnskap	13
4. Er det norske narrativet om samisk reindrift i endring?	14
5. Reinen som forsvant. Kasterte reinbukker har vært viktig i samisk nomadisk reindrift, men ble utelatt i den offisielle reindriftsstatistikken	14
1 Samiskspråk i formell utdanning – utviklingstrender	16
1.1 Innledning	18
1.2 Samisk språk i barnehagen	18
1.3 Samiskopplæring i grunnskolen	19
1.4 Flere velger samisk som andrespråk	23
1.5 Samisk språk i videregående opplæring	24
1.6 Overgangen fra grunnskole til videregående opplæring - den vanskelige overgangen	25
1.7 Studiepoengproduksjon i samisk i høyere utdanning	26
1.8 Konklusjon	30
1.9 Tilrådinger	30
2 «Bysamiske kjerneområder» – hva kan vi si om samisk urbanisering og hvor bor bysamene?	32
2.1 Hva betyr ordene vi bruker?	34
2.2 Hvordan teller man en same?	35
2.3 Samisk urbanisering i nordiske byer	37
2.4 Samisk urbanisering i Russland	40
2.5 Oppsummering: Hva kan vi si om hvor bysamene bor – og hva skal vi gjøre med den kunnskapen?	42
2.6 Tilrådinger	42

3 Statlig styring av reindrift i utakt med samisk reindriftskunnskap	50
3.1 Introduksjon	52
3.2 Rasjonaliseringspolitikken: effektivitet og forutsigbarhet	53
3.3 Beitebruk og arealforvaltning	54
3.4 Tradisjonell samisk reindriftskunnskap: balanse mellom reinen, naturen og mennesket	55
3.5 Konklusjon	57
3.6 Tilrådinger	57
4 Er det norske narrativet om samisk reindrift i endring?	62
4.1 Innledning	64
4.2 Et norsk narrativ om samisk reindrift: Reintall, overbeiting og slakteveker	65
4.3 Er narrativet i endring?	66
4.4 Klimaendringer	67
4.5 Reindriftens tradisjonelle kunnskap	68
4.6 Norsk nykolonialisme	68
4.7 Avslutning	69
4.8 Tilrådinger	70
5 Reinen som forsvant. Kastrerte reinbukker har vært viktig i samisk nomadisk reindrift, men ble utelatt i den offisielle reindrifftsstatistikken	74
5.1 Innledning	76
5.2 Reinflokkens struktur	76
5.3 Kort historisk oversikt over lovene	77
5.4 Reindrifftsstatistikk	78
5.5 Kastratenes betydning	79
5.6 Konklusjon	79
5.7 Tilrådinger	80
6 Samiske tall – faste tabeller fra SSB	84
6.1 Innledning	85
6.2 Noen kommentarer til tabellene	86
6.3 Tabeller og figurer	88

Mandat og grunnlag

Retningslinjer for Faglig analysegruppe for samisk statistikk er fastsatt av Kommunal- og distriktsdepartementet 27. april 2022. Faglig analysegruppe for samisk statistikk ble etablert 1. oktober 2007 av Sametinget og det tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Formålet med Faglig analysegruppe for samisk statistikk er å styrke kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med de årlige meldingene til Stortinget om samisk språk, kultur og samfunnsliv, for det årlige budsjett samarbeidet mellom departementer og Sametinget, samt for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget.

Analysegruppas mandat

Faglig analysegruppe skal innen 30. juni hvert år legge fram en rapport til Kommunal- og distriktsdepartementet og Sametinget. Rapporten skal, så langt mulig, gi oversikt over og analyse av situasjon og utviklingstrekk i det samiske samfunnet i Norge.

Hvilke temaer som skal behandles i de årlige rapportene, avgjøres i dialog mellom departementet, Sametinget og analysegruppen. Avgjørelser om tematisk innhold skal tas med nødvendig tidsmargin til fristen for ferdig arbeid. Hver rapport skal inneholde noen faste tidsserier som gjør det mulige å sammenligne utvikling over tid, jf. rapportenes kapittel Samiske tall. Dersom analysegruppen anser flere temaer som aktuelle, står de fritt til å behandle disse innenfor de økonomiske og tidsmessige rammene for rapporten.

Ved behov kan departementet og Sametinget be analysegruppen om utfyllende vurderinger eller nærmere bearbeidelse av gitte deler av materiale som er anvendt i rapporten(e).

Analysegruppen har ansvaret for å fremskaffe nødvendige data og informasjon for utarbeidelse av rapporten. Analysegruppen etablerer selv kontakt og samarbeid med relevante miljøer og institusjoner for innhenting av faglige bidrag til rapporten. Faglige bidrag godtgjøres særskilt etter nærmere avtale. Dette gjelder også eventuelle bidrag forfattet av analysegruppens medlemmer.

Rapportens utgangspunkt skal være foreliggende statistikk og/eller data og informasjon fra foreliggende evaluerings-, utrednings- og forskningsarbeid. Innenfor de økonomiske og tidsmessige rammene for rapporten kan det ved behov innhentes ny statistikk og/eller nytt kunnskapsgrunnlag fra aktuelle miljøer og institusjoner. Analysegruppen kan påpeke mangel på kilde- og kunnskapsgrunnlag og behov for utvikling av statistikk om temaer gruppen anser som relevante.

Faglig analysegruppe for samisk statistikk er faglig uavhengig. Analysegruppen kan drøfte og formidle sine funn gjennom

faglige artikler og kronikker. Analysegruppen kan også innenfor de gitte økonomiske rammer invitere til og delta i faglige konferanser, seminarer og lignende. Analysegruppen bestemmer selv hvilke temaer som behandles i de årlige rapportene.

Faglig analysegruppe for samisk statistikk med sekretariatet

Faglig analysegruppe for samisk statistikk består av fem medlemmer. Samisk høgskole, UiT Norges arktiske universitet, Nord universitet og Statistisk sentralbyrå oppnevner ett medlem hver. I tillegg oppnevnes ett medlem av en femte relevant institusjon som utpekes hvert fjerde år av departementet og Sametinget i fellesskap. Hver institusjon utnevner selv sin representant og en vara for denne.

Normal funksjonstid er fire år. Leder og nestleder går på omgang mellom Samisk høgskole, UiT Norges arktiske universitet, Nord universitet og velges av analysegruppen selv for 2 år av gangen.

For perioden 2022-2026 har Kommunal- og distriktsdepartementet har i samråd med Sametinget oppnevnt følgende medlemmer

1. Sámi allaskuvla / Samisk høgskole:
Inger Marie Gaup Eira, førsteamanuensis
(vara: Line Aimee Kalak, høgskolelektor)
2. Nord Universitet:
Lars Kirkhusmo Pharo, professor
(vara: Asbjørn Kolberg, forsker)
3. UiT Norges arktiske universitet:
Eva Josefsen, professor
(vara: Jan-Erik Henriksen, dosent)
4. Statistisk sentralbyrå (SSB):
Christian Molstad, rådgiver
(vara: Anders Sønstebo, seniorrådgiver)
5. OsloMet – storbyuniversitetet:
Cato Christensen, førsteamanuensis
(vara: Mona Myran, kontorsjef)

Kommunal- og distriktsdepartementet har i samråd med Sametinget også etablert et sekretariat for analysegruppen. Sekretariatet skal ha ansvar for praktisk tilrettelegging og oppfølging av analysegruppens arbeid. Sekretariatet er lagt til Sámi allaskuvla/Samisk høgskole og består av Inger Anne Siri Triumf, Mai-Lis Eira og Sara Marit Ravdna O. Skum.